

Ukázka některých možností práce s textem (námetů) v hodině literární výchovy

Následující text je zde zařazen jako stručný příklad *možných různých východisek* pro přípravu kompaktní vyučovací jednotky. Jde pouze o některé možnosti postupů (nápadů) vážící se ke *konkrétnímu zvolenému textu*, nikoli o vyčerpávající soubor univerzálních postupů a metod. Text je míněn jako inspirace, ne vzor. Má pouze poukázat na *možnou různorodost řešení* naplně tří základních fází tzv. smíšené hodiny při práci s jediným textem. Struktura zde zařazeného textu tedy NEodpovídá struktuře jedné hodiny - *vaše příprava* na hodinu (jako součást zkoušky) bude mít *strukturu jinou - strukturu jediné ucelené, organizačně promyšlené hodiny směřující k naplnění zvoleného cíle/ů* (viz požadavky v příslušném souboru studijních materiálů).

Text:

Vzácná cestička

Daisy Mrázková

Jednou šla Helenka s mouchou Rudolfínou na procházku za městečko. Bylo horko. Dostaly se do polí. Po mezi vedla cestička.

Rudolfína lítala v mateřidoušce, rozhoupávala fialové zvony, nakukovala do děr.

- Polet' honem, Rudolfíno, ať už jsme v lese! Tady po té cestičce, to nic není.

- Jakkak ne, samé zajímavé věci.

- Já vím, zajímavé, ale pro mouchy! Sedat si do zvonečků, dívat se do myších děr, to já bych také ráda, jenže jsem na to moc velká.

- Jen si nemysli, že tu jsou jen myší díry! Tady v poli například jsou v zemi krásné červené granátky, co se dávají kolem krku a do prstýnků.

- Opravdu? Jak to víš?

- Od mravence.

- Od koho?

- Od jednoho příjemného mravence, s kterým si někdy povídám, řekla Rudolfína a načechrala si křídla.

- Poslyš, Rudolfíno, já to řeknu dědečkovi.

- Co? Že si povídám s mravencem?

- Ale ne, o těch granátech!

- To neříkej, polekala se moucha. - Dědeček by s tím měl jen starosti. Přišlo by sem moc lidí, pošlapali by pole ...

- Tak dobře, když nechceš ...

- Mravenci by byli neradi, kdybys to řekla. Neřekneš to?

- Ne.

- Jistě ne?

- Ne, Rudolfíno, neboj se. Povídej dál.

- A tamhle pod tou skalkou, pokračovala moucha, - tam bydlívali vlci. Dřív byl tady všude les a u skalky bydlí vlci.

- Je to dávno?

Rudolfína rychle počítala.

- Skoro tři sta let. Ale ta cesta tu byla už tenkrát. Vedla lesem. Je to strašně stará cesta.

- Chodili ti vlci po ní?

- Ano, řekla Rudolfína. - V noci, když svítil měsíc, chodili vlci po cestě.

Helenka šla po cestičce s úctou čím dál větší. Dokonce se sehnula a pohladila horkou rozpraskanou hlínu.

- A co ještě? ptala se.
 - Jednou, asi před tisíci lety, jet tudy rytíř na koni. Zastavil se u skalky a napojil koně ve studánce, která tam tenkrát byla.
 - Jaký měl plášť?
 - Oranžový, vyšívaný.
 - A co dál?
 - A v lese na něj číhal loupežník a zastřelil ho šípem a ukradl jeho koně.
 - Jak to všechno víš, Rudolfino?
 - Skalka to vypravuje, když má náladu. Všecko viděla.
 - A co se stalo s rytířem?
 - Ach, rytíř, ten leží dosud tady pod mezí. Ještě jsou tam jeho kosti a jeho meč.
 - Ó! A žádný to neví?
 - Žádný člověk to neví.
 - Přijde se na to někdy?
 - Jistě. Jednou se tu bude stavět a přijde se na to.
 - Přijde se vždycky na všechno?
 - Myslím, že ano, řekla Rudolfina. - Lidé jsou na světě proto, aby odkrývali tajemství.
 - Jeje, to jsem ráda, zvolala Helenka. - Myslíš, že já taky někdy nějaké tajemství objevím, třeba ... třeba až budu velká?
 - Objevíš mnoho a mnoho tajemství, slíbila moucha určitým hlasem.
- Helenka teď šlapala po cestičce velmi spokojeně. Jak se má člověk na co těšit, hned je všecko v pořádku. Všecko je hned v náramném, krásném pořádku.
- A když došla k lesu, ohlédla se:
- To je ale vzácná cestička ... jsou všechny cesty takové?
 - Ó ano, a některé jsou ještě vzácnější ...
 - Poslyš, Rudolfino, já jsem hrozně ráda, že jsem na světě.

Možnosti práce s textem v hodině:

A/ Možnosti motivace

1. Využít jako motivační pomůcky obyčejný kámen, ukázat ho dětem a navodit téma textu rozhovorem, např. s využitím otázek: Odkud myslíte, že kámen je? Jak dlouho tam asi ležel? Co všechno mohl za svůj „život“ vidět? Kdyby mohl vypravovat, chtěli byste mu naslouchat?
2. Využít mapu města (obce) k různým úkolům a otázkám směřujícím k tématu textu, např.: Vyhledejte nějakou známou ulici, náměstí. Víte, co tam bylo dřív, co se tam zajímavého odehrálo? apod.
3. Doplňovat podle vlastní úvahy různá podstatná jména k přídavnému jménu *vzácný*.
4. Rozhovor: Objevili jste někdy nějaké tajemství? Vyprávějte o tom.
5. Vyhledat v naučné literatuře (encyklopediích, učebnicích) co nejvíce informací o mouchách, zejména se pokusit najít, jaké mají mouchy oči.
6. Vytvářet s žáky paprskovitě (popř. v řetězci) asociace na slovo *tajemství*.
7. Uvést hodinu vhodným nápisem na tabuli souvisejícím s myšlenkových sdělením textu (např. „*Svět je zajímavé místo*“) a následným rozhovorem o tom, zda s tím žáci souhlasí a proč.

B/ Možnosti interpretačních otázek a úkolů

1. Které(á) slovo(a) nejlépe vystihuje(i) podstatu příběhu? Které(á) slovo(a) je (jsou) v něm klíčové(á)?
2. Proč byla cestička vzácná?
3. Proč Helenka pohládila cestičku?
4. Kdo v příběhu vystupuje? Jak byste charakterizovali Rudolfinu? (Co všechno jsme se o ní v příběhu dozvěděli?) Co si myslela Helenka o cestě na začátku a co na konci příběhu?
5. Myslíte si, že lidé skutečně dokážou odhalit všechna tajemství?
6. Čím byste chtěli být? Co byste chtěli objevit za tajemství? Proč?
7. Máte i vy svou „Rudolfinu“ - někoho, kdo vám zajímavě vypráví o světě kolem nás?

Možné otázky na věcné znalosti a věcné porozumění:

1. Ve kterém století asi běhali po cestě vlci? Ve kterém století tam zabili rytíře?
2. Víte, co jsou to granáty?

C/ Možnosti následných literárně estetických činností

1. Číst podle rolí, pokusit se napodobit řeč dítěte a mouchy.
2. Pokusit se v rozhovoru pokračovat, vymýšlet další možná tajemství cestičky.
3. Zkusit vyprávět „jako skalka“ příběh o rytíři (zvolit podle vlastní úvahy intonaci, domýšlet detaily příběhu).
4. Rozhovor, popř. skupinová práce: Který dům ve našem městě (obci) patří k nejstarším? Co zajímavého mohl „vidět“? Vymyslete si jeho příběh.
5. Použít slovo *cesta* v různých větách tak, aby mělo různý význam (konkrétní i abstraktní).
6. Rozhovor s žáky o jejich „vzácných“ místech. Popř. úkol místo nakreslit a pak ho představit ostatní, říct, proč je pro ně vzácné.
7. Rozhovor o tom, zda žáci četli nějakou knížku o tajemství a jeho odhalování. Vzpomenou si na jejího autora? Dokážou ostatním o knize vyprávět?
8. Zazpívat si (zarecitovat) nějakou písničku (básničku) o cestě.

Poznámka:

Podobně koncipovaný přehled možných námětů na práci v hodině, ale vycházející z jiného textu (D. Mrázková: Růžová mušle) lze najít ve skriptech *Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2.-5. ročníku základní školy* (Brno: PdF MU, 2004, s. 51-53).